

Ettepanekud Tähtvere puhkemetsade majandamise kavale

Täname võimaluse eest kaasa rääkida kava osas, mis kajastab Tähtvere metsa majandamist ning kuivendusvõrguga seotud töid.

Saadame tähelepanekud ning ettepanekud olemasolevale kavale:

1. Tartu linna üldplaneeringus on esitatud põhimõtte, kus puhkemetsade majandamise kohta koostatud metsamajanduslike tööde kavas peab metsa majandamine olema allutatud üldplaneeringuga määratud juhtfunktsioonile. Paraku ei ole kavas analüüsitud, kuidas kavandatavad metsamajanduslikud tööd võiksid mõjutada ala juhtfunktsiooni ehk puhkeväärtust. Lähtunud on väga kitsalt vaid puiduvarumisest ja metsakasvatustlikest põhimõtetest.
2. Kahetsusväärset on kavas ka eksitavat infot ja väiteid:
 - Sissejuhatuses on lageraiete kohta toodud väide: *“Looduslikult on lageraiele sarnaseid tingimusi varem loonud põlengud ja tormid, mida täna aga esineb harvem ja väiksemal pindalal kui sada aastat tagasi.”* Me ei ole nõus väitega, et lageraie loob põlengutele ja tormidele sarnaseid tingimusi. Looduslike suurte häiringute järel jääb metsa suurtes koguses surnud puitu, kõrgeid tüükaid, samuti jääb sageli ellu vanu suuri puid jne. Lageraie keskkonnamõju ei ole looduslike häiringutega võrreldav ning sellise võrdluse sissetoomine on eksitav.
 - Sissejuhatuses on toodud püsimeetsanduse kohta järgnev väide: *“Püsimeetsamajandust pärsib Eestis enamasti metsade liigiline koosseis ja metsamuldade viljakus. Uue metsa kasvatamine vana metsa varjus on võimalik vaid väheviljakates männikutes, mida on Eestis vaid 6% metsamaast.”* Sellised väited oleks kohane varustada viitega. Me ei ole kirjutatuga nõus. Püsimeetsandust on rakendatud edukalt nii Eestis kui ka naaberriikides ning see sobib eriliselt hästi just sellistesse piirkondadesse, kus külastuskoormus on suur ning metsad peaksid pakkuma lisaks puidule paljusid teisi hüvesid. Kuna üldplaneeringus on märgitud piirkonna juhtfunktsiooniks puhke- ja virgestusala, siis ei saa lähtuda kitsalt puidukasvatuse vaatest nende metsade majandamisel. Veelgi enam, kuna Tähtvere raba ümbruses on levinud kuivendatud turvasmullad, siis on püsimeetsanduse rakendamine hädavajalik kuivendatud turbast lähtuva süsinikukao vähendamiseks nendelt aladelt. Turvasmuldade metsade püsimeetsana majandamine on näiteks ka Soomes sealse loodusvarade keskuse (LUKE) ametlik soovitus, et vähendada lageraiete järel tekkivaid kasvuhoonegaaside emissioone. Samuti aitab püsimeetsandus tugevalt kuivendatud aladel vähendada veekogude reostuskoormust

(https://www.metsatieteenaikakauskirja.fi/article/22001#h1_3). Eelneva põhjal on sissejuhatuses toodud väide eksitav ja teeme ettepaneku see lause kava kirjeldusest välja jätta.

- Joonisel 3 on toodud Tähtvere kõikide puhkemetsade vanuseline jaotus. Selline graafik on aga avalikkust eksitav, sest sellel on kajastatud ka range kaitsega metsad, milleks on valdavalt vääriselupaigad, mis on kõik vanad metsad. Kavast on näha, et suur osa vanu metsi väljaspool ranget kaitset ja RMK-sisest kaitset plaani kohaselt raiutakse, see peab üheselt sellisena kirjas olema, vastasel juhul pisendatakse praeguse raietegevuse mõju ulatust kogu puhkepiirkonnale.
- Kavas tuleks välja tuua kriteeriumid mille alusel on erinevad metsad kategoriseeritud “vanaks”, “keskealiseks” ja “nooreks”. Metsaregistri andmetest selgub, et kavas toodud kaardil on küpsete metsade hulgas kohati ka valmivaid metsi.
- Kava tekstis on toodud lause “*Turbe- ja valikraiet ei ole võimalik kasutada, sest Tähtvere puhkemetsa metsad ei vasta neile raietele Metsaseaduses seatud eeldustele ja piirangutele.*” Sellele väitele soovime tõestust konkreetsete eraldiste rinnaspindaladele viidates, sest väga paljude eraldiste puhul on nii turbe- kui ka valikraiet lubav rinnaspindala piisava suurusega ning eeltoodud väide ei vasta tõele.
- Eelmises punktis toodud tsitaat jätkub järgneva: “*Samuti ei võimalda viljakatel muldadel vana metsa varjus hoogsalt kasvama hakkav sarapuu ja muu lehtpuuvõsa kuusetaimel suureks kasvada. /.../ Kuusikute uuendamiseks Tähtvere puhkemetsas tuleb seetõttu kasutada maastikku sobitatud ja kohapealseid olusid arvestavat lageraiet.*” Valik- ja turberaiete rakendamise puhul ei ole keelatud looduslikule uuendusele kaasaaitamine, istutamine ega ka kultuuride hooldus. Viljakates metsatüüpides on vaja kultuure hooldada ja sarapuud jm lehtpuuvõsa samuti aastaid välja raiuda, mistõttu on kavas toodud väide väär. Samuti on oluline piirkonnas soosida segapuistute teket, sest just sellised puistud on kliimamuutustele kõige vastupidavamad ning tagavad siinsete metsade juhtfunktsiooni säilimise pika aja jooksul.

Teeme ettepaneku ülaltoodud punktide osas kava korrigeerida ning neile mitte toetuda Tähtvere metsade tuleviku planeerimisel.

3. Tartu linna üldplaneeringus on sõnastatud põhimõte, et 10-aastane uuendusraie maht on kuni 4% puhkemetsade pindalast. Kavast ei selgu, kas see nõue on täidetud või mitte, sh. arvestades juba praegu kehtivaid metsateatise Tähtvere puhkemetsades. Teeme ettepaneku see info koos arvutuskäiguga kavasse lisada.
4. Paneme ette kogu puhkeala majandada uuendusraieteta, lubades rakendada vaid hooldus- ja valikraiet. Kuna piirkonna juhtfunktsiooniks on üldplaneeringus määratud puhkemets, siis pole lageraiete tegemine alal põhjendatud. Tartu linnal on lähtuvalt üldplaneeringust õigus seada tingimusi raieliigile, mistõttu on võimalik kõik uuendusraied kavast välja jätta. Planeeritud lageraied ja uuendusraied laiemalt ei taga ala säilimist atraktiivse puhkepiirkonnana – raiesmik või väga noor ja madal puistu ei saa puhke funktsiooni täita, ning keskkond muutub aastakümneteks halvemaks. Selleks, et ala juhtfunktsioon säiliks, tuleb hoida olemasolevat kõrgmetsa ning teha raieid selliselt, et need suurendaksid ala mitmekesisust ja vastupanuvõimet kliimamuutustele.

5. Planeeritud harvendusraied võiksid olla tehtud tulevase püsimeetsa struktuuri kujundamise põhimõttel, soodustades võimalikult liigiliselt mitmekesiste ja mitmerindeliste puistute kujunemist.
6. Teeme ettepaneku kava täiendada ala puhkeväärtuse ülevaatega ning külastuskoormuse analüüsiga, hetkel keskendub kava ainult puistu koosseisule ja metsa majandamisele, mis lähtub puidutulust, mitte ala juhtfunktsioonist puhkemetsana. Samuti pole selgitatud, kuidas järgitakse üldplaneeringust tulenevaid põhimõtteid (näiteks raiete planeerimine maastikku sobituvate lankidena, suurte avatud vaadete mitte tekitamine jne).
7. Arvestades asjaolu, et KAH-aladel peaksid raied olema pigem erandlikud ning et neid saab lihtsasti kavandada väljaspool lindude pesitsusaega, teeme ettepaneku kehtestada alal riigimeetsas üldiselt peetavast pikem pesitsusrahu 15. märtsist kuni 31. augustini, mis hõlmaks kõiki raietöid (sh harvendusraieid).
8. Teeme ettepaneku esitada kaalutlused, mille alusel on kuivendussüsteemide rekonstrueerimine alal põhjendatud ja vajalik, arvestades nii majandusliku tasuvuse kalkulatsiooni, mõju looduskeskkonnale kui ka mõju kasvuhoonegaaside heitele. Palume tuua kaalutluses välja RMK kuivenduse otsustuspuu järgimise sammud ning viited vaheotsusteni jõudmisel aluseks võetud andmetele ja infole.
9. Teeme ettepaneku rajada alal püsimeetsanduse katseala, mis eeldaks piirkonna turvasmuldadel kasvavates metsades veetaseme reguleerimist või ala märjutamist - viimast võib teha paralleelselt alal paikneva jääksõõ korrastamisega.
10. Kuna Tartu linna üldplaneeringus on see ala määratletud Tartu linna ning selle ümbruse elanikele puhkemetsaks ja -rabaks, teeme ettepaneku hoopis parandada Tähtvere raba ja mahajäetud turbaväljakute ökoloogilist seisundit soona ja soometsana ning luua võimalused õppe- ja puhketegevuseks. Siinjuures on toetavaks infoks RMK-poolne kinnitus, et RMK ning Transpordiameti vahel on saavutatud kokkulepe, mis tagab juurdepääsu Tähtvere rabale ka peale [Tartu linna põhjapoolse ümbersõidu laiendamist](#). Oleme arutanud Tartu linnavalitsuse ruumiloome osakonnaga projektiideed selle piirkonna arendamiseks ning saanud viidatud mõtetele suure toetuse. Puhke- ja õppefunktsioon võiks hõlmata taristut, mis on mõeldud ka liikumiskustega inimestele. Kuna Tähtvere raba asub Tartu linna vahetus läheduses, võimaldaks see parandada Tartu linna koolide õueõppevõimalusi, säästes palju aega ja raha transpordi arvelt.

Oleme valmis oma ettepanekuid selgitama ja arutama.

Lugupidamisega

Tarmo Tüür
juhatuse esimees
/allkirjastatud digitaalselt/

Kontakt: Liis Kuresoo, metsaekspert, e-post: liis.kuresoo@elfond.ee